

Field : Sport Sciences

Type : Research Article

Received: 04.05.2017 – *Accepted*: 15.06.2017

Denizli İli Atletizm Hakemlerinin Hakemlikte Kalma ve Bırakma Davranışlarının İncelenmesi

Bülent AĞBUĞA¹, Fikri GÜL², Fatma AĞBUĞA¹, Bülent ŞENKİBAR¹

¹Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

²Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: bakboga@pau.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı Denizli ili atletizm hakemlerinin hakemlikte kalma ve bırakma davranışlarını incelemektir. Araştırmaya, toplam 98 (65 erkek, $X_{yaş} = 36.78 \pm 13.79$ ve 33 kadın; $X_{yaş} = 31.34 \pm 12.45$) Denizli ili atletizm hakemi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmada sporcular için Scanlan ve ark. (1993) tarafından geliştirilen ve VanYperen'in hakemler için yeniden düzenlediği "Sporda Adanmışlık Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 20 maddelik 5'li Likert tipli bir ölçek olup 6 alt boyuttan (hoşlanma, katılım alternatifleri, kişisel yatırım, sosyal engellemeler, katılım fırsatları ve hakemliği bırakmama niyeti) oluşmaktadır. Açımlayıcı istatistik analizi sonuçlarına göre; (1) atletizm hakemleri hakemlikten hoşlandıkları ($\bar{X} = 4.72$, $Ss = .48$), sosyal çevrelerini hakemliğe devam edip etmeme yönünde etki altında bıraktıkları ($\bar{X} = 4.26$, $Ss = .88$) ve hakemliği bırakma niyetlerinin olmadıkları ($\bar{X} = 4.64$, $Ss = .56$) beyanında bulunmuşlardır. Bununla birlikte katılım alternatifleri ($\bar{X} = 2.91$, $Ss = .79$) ve katılım fırsatları ($\bar{X} = 2.69$, $Ss = 1.21$) alt boyutlarında ölçeğin ortalaması çevresinde, 3'ün biraz altında olmuştur. Pearson Korelasyon analizi sonuçları da Hoşlanma ve Kişisel Yatırım ($r = .319$; $p < .001$); Hoşlanma ve Katılım Fırsatları ($r = .404$; $p < .001$); Kişisel Yatırım ile Katılım Fırsatları ($r = .321$; $p < .001$); Katılım Fırsatları ile Hakemliği Bırakma Niyeti ($r = .368$; $p < .001$); Hakemliği Bırakma Niyeti ile Kişisel Yatırım ($r = .229$; $p < .05$) arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu araştırmanın sonucunda, hakemliğe devam edilmesinde özellikle harcanan zaman, çaba, para, kişisel yatırım ve hakemlikte geçirilen iyi zamanlardan oluşan katılım fırsatlarının çok önemli olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte hakemlikten hoşlanılmasıyla birlikte kişisel yatırımın ve katılım fırsatlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atletizm, hakem, bırakma ve devam etme davranışı, sporda adanmışlık

Examination of Stay/Leave Behavior of Track and Field Referees in Denizli

Abstract

The purpose of this study was to examine stay/leave behavior of track and field referees in Denizli Municipality. Ninety eight Denizli track and field referees (65 men, $X_{age} = 36.78 \pm 13.79$ and 33 women; $X_{age} = 31.34 \pm 12.45$) voluntarily participated in this study. In this study, “The Sport Commitment Model” was used in this study. This model was developed by Scanlan et al. (1999) for athletes and adapted to referees by VanYperen. The questionnaire model is a 20-item 5-Likert type and consists of 6 subscales (enjoyment, involvement alternatives, personal investments, social constraints, involvement opportunities, and intent to quit). According to descriptive analysis, the data showed high enjoyment ($\bar{X} = 4.72$, $S_s = .48$), social constraints ($\bar{X} = 4.26$, $S_s = .88$) scores and referees do not intend to quit ($\bar{X} = 4.64$, $S_s = .56$). Additionally, the mean scores of involvement alternatives ($\bar{X} = 2.91$, $S_s = .79$) and involvement opportunities ($\bar{X} = 2.69$, $S_s = 1.21$) were a little less than the midpoint of the scale (i.e., 3). The results of Pearson product-moment correlations identified significant positive relationships among enjoyment and personal investment ($r=.319$; $p<.001$); enjoyment and involvement opportunities ($r=.404$; $p<.001$); personal investment and involvement opportunities ($r=.321$; $p<.001$); involvement opportunities and intent to quit ($r=.368$; $p<.001$) and lastly personal investment and intent to quit ($r=.229$; $p<.05$). Specifically, the results of this study found that enjoyment, spending time, money, effort, personal investment and involvement opportunities are very important for continuing officiating. In addition to this, this study showed that enjoyment increases personal investment and involvement opportunities.

Keywords: Track and field, referee, stay/leave behaviors, sport commitment

1. Giriş

Spor psikolojisi alanında daha çok sporcular üzerinde araştırmalar yapılırken hakemler ihmal edilmişlerdir (Philippe, Vallerand, Andrianarisoa & Brunel, 2009). Bu durum gerçekten de hayret verici olarak görülebilir. Spor karşılaşmalarının en önemli unsuru olan hakemlerin hakemliklerine başlaması ve yıllar içinde tecrübelenip doğru kararlar veren hakemler olması zaman, emek ve sabır isteyen bir husustur. Hakemliğin yaşamı idame ettirecek bir meslek olarak görülmemesi, sporcular, çalıştırıcılar, seyirciler ve hatta medya önünde zor durumda bırakılmaları ve adil bir ücret alamamaları hakemliği bırakma sebebi olarak görülebilir. Bu güçlüklerle rağmen hakemlerin büyük bir kısmı bu uğraşa devam etmektedir. Ancak elimizde herhangi bir istatistiki çalışma olmamasına rağmen bir kısım hakemin bu uğraşa devam etmedikleri gözlenmektedir. Bundan dolayı, hakemlik yapan ya da bırakan bireylerin neden bu uğraşa devam ettikleri ya da etmedikleri konusu araştırmaya değer bir konu olarak ön plana çıkmaktadır.

Hakemliği bırakma ya da hakemliği sürdürme davranışları yüksek bir seviyede seyir etmekte ve özellikle Avrupa kaynaklı yayınlarda hakemliği bırakma oranının %20 civarında olduğu belirtilmektedir (VanYperen, 1998). Özellikle VanYperen (1998) bu konuyu ele almış ve sporcular üzerinde uygulanmış “Sporda Adanmışlık Ölçeği” ni (Scanlan ve ark., 1993) hakemlere dönük olarak adapte etmiştir. Scanlan ve ark (1993) kadın ve erkek softbol ve basketbol oyuncularının spordan hoşlanma, kişisel yatırım ve katılım fırsatları görüşleri arasında istatistiki olarak önemli ilişkiler bulmuştur. Scanlan ve ark. (1993) sporda adanmışlığı “sporda katılımı devam ettirmeyi arzulamayı temsil eden psikolojik bir yapı” (s.6) olarak tarif etmektedir. Bu tarif içinde yüksek motivasyon, ilgi, çaba ve irade önemli bir yer tutmaktadır (Folkesson, Nyberg, Archer, & Norlander, 2002; Wolfson & Neave, 2007).

Batı ülkelerinde ve Türkiye’de hakemler üzerine yapılan çalışmalar daha çok futbol hakemleri ve onların problem çözme, stres, stresle baş etme yöntemleri, karar verme ve atılgnlık düzeyleri üzerinde yoğunlaşmıştır (Dorsch & Paskevich, 2007; Efe, Öztürk & Koparan, 2008; Pepe, Filiz, Pepe & Can, 1999; Thatcher, 2005;). Örneğin, Efe ve ark. (2008) futbol hakemlerinin problem çözme ve atılgnlık düzeylerine bakmışlar ve her iki değişkeni de yüksek seviyede bulmuşlardır. Ancak Türkiye gibi batı ve doğu kültürleri arasında yer alan bir ülkede Türk atletizm hakemlerinin bu işi neden yaptıkları ve ne kadar zaman, para ya da engellerle karşılaştıkları gibi konuları inceleyen bir araştırma henüz yapılmamıştır. Bu yüzden bu araştırma Denizli ili atletizm hakemlerinin hakemlikte kalma ve bırakma davranışlarını incelemiştir.

2. Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya, toplam 98 (65 erkek, $X_{yaş} = 36.78 \pm 13.79$ ve 33 kadın; $X_{yaş} = 31.34 \pm 12.45$) Denizli ili atletizm hakemi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan hakemlerin büyük bir çoğunluğu (%46) öğretmenlik mesleğinden gelmektedir. Diğerleri de öğrenci (%25), emekli (%10) ve diğer mesleklerden (%19) gelmektedir. Hakemlerin %95’lik kısmı üniversite mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak amacıyla Scanlan ve ark. (1993) geliştirip, VanYperen (1998) yeniden düzenlediği “Sporda Adanmışlık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 20 maddelik 5’li

Likert tipli bir ölçek olup 6 alt boyuttan (hoşlanma, katılım alternatifleri, kişisel yatırım, sosyal engellemeler, katılım fırsatları ve hakemliği bırakmama niyeti) oluşmaktadır (Tablo 1). VanYperen (1999) sırasıyla bu alt boyutları şu şekilde açıklamıştır: (1) Hoşlanma; eğlenme, zevk alma gibi olumlu duyusal yanıt, (2) katılım alternatifleri; hakemliğe devam etme karşısında diğer farklı ilgi çekici seçenekler, (3) kişisel yatırım, görevin devam etmediği durumlarda ortaya konulan kişisel kaynaklar, (4) sosyal engellemeler; aktivitede kalmak için yaratılan ve hissedilen sosyal beklentiler ya da normlar, (5) katılım fırsatları; sürekli katılım yoluyla oluşan değerli fırsatlar ve (6) hakemliği bırakma niyeti; hakemliği bırakmak.

Tablo 1. Hakemlikte Kalma ya da Bırakma Ölçeği Maddeleri

Hoşlanma	1.Hakemlik yapmaktan hoşlanıyor musunuz?
	2.Hakemliği keyifli buluyor musunuz?
	3.Hakemlik yaparken eğleniyor musunuz?
	4.Hakemlik yapmayı seviyor musunuz?
Katılım Alternatifleri	5.Hakemlik dışındaki faaliyetleri daha ilginç bulduğunuzu hiç düşündünüz mü?
	6.Hakemlik dışındaki faaliyetleri daha eğlenceli bulduğunuzu hiç düşündünüz mü?
	7.Hakemlik dışındaki faaliyetleri tercih etmeyi hiç düşündünüz mü?
Kişisel Yatırım	8.Hakemlik kariyeriniz için zamanınızın ne kadarını veriyorsunuz?
	9.Hakemlik kariyeriniz için ne kadar çaba gösteriyorsunuz?
	10.Hakemlik kariyeriniz için ne kadar para harcıyorsunuz?
Sosyal engellemeler	11.Arkadaşlarımın ve dostlarımın hayal kırıklığına uğrayacağını düşündüğümünden hakemliği bırakamayacağımı hissediyorum.
	12.Aile üyelerimin (eşim, çocuklarım, annem ve babam) hayal kırıklığına uğrayacağını düşündüğümünden hakemliği bırakamayacağımı hissediyorum.
	13.Hakemlik yapmaya devam etmek zorunda olduğumu hissediyorum böylece İnsanlar kolay pes eden biri olduğumu düşünmeyecektir.
Katılım Fırsatları	14.Eğer hakemliği bırakırsanız, hakemliği özler misiniz?
	15.Eğer hakemliği bırakırsanız, atletizm ortamını özler misiniz?
	16.Eğer hakemliği bırakırsanız, hakemlikte geçirdiğiniz iyi zamanları özler misiniz?
Hakemliği Bırakma Niyeti	17.Eğer hakemliği bırakırsanız, heyecanı özler misiniz?
	18.Bu yıl sonu hakemliği bırakmaya niyetiniz var mı? (Ters madde)
	19.Gelecek yıl hakemliği devam ettirmeyi planlıyor musunuz?
	20.Eğer hakemliği şimdi bırakmak imkanı olsaydı, bırakır mıydınız? (Ters madde)

Veri Analizi

Araştırma verilerin analizinde, geçerliğe ilişkin kanıtlar açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, güvenilirliğine ilişkin kanıtlar ise Cronbach Alfa tekniği kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde yer alan (a) Ki-kare (Chi-Square)/serbestlik derecesi oranının (df) 3'ün altında olması (McIver & Carmines, 1981), (b) CFI (Comparative Fit Index) değerinin 0.90 üzerinde olması, (c) the Bentler–Bonett non-normed fit index

(NNFI) değerinin 0.90 üzerinde olması, (d) SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerinin 0.05'in altında olması, (e) RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) değerinin 0.08 altında olması koşulları aranmıştır (Browne & Gudeck, 1993; Hu & Bentler, 1995). Doğrulayıcı faktör analizi AMOS 5 (Analysis of Moment Structures) istatistik programı kullanılarak yapılmıştır (AMOS 5.0; Arbuckle, 2003).

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini tespit etmek amacıyla birkaç adım takip edilmiştir. Birinci olarak, ölçek hem Türkçe hem de İngilizce dillerini iyi derecede bilen üç akademisyen tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve çevirideki bazı tercüme farklılıkları, bir araya gelinmesi ve tartışılması neticesinde giderilerek son halini almıştır. Daha sonra bu çeviri tekrar İngilizce diline çevrilmiş ve orijinali ile bir farklılığının olmadığı görülmüştür. İkinci olarak, Türkçe'ye çevrilmiş olan ölçek bir Türk Dili uzmanına gösterilerek dil bilgisi ve anlam olarak Türkçe'ye uygunluğunun denetlenmesi istenmiştir. Uzman ölçeğin anlaşılır olduğunu belirtmiştir. Üçüncü olarak, 26 hakemden oluşan bir gruba pilot çalışma olarak bu ölçek verilmiş, ölçeği doldurmaları istenmiş, anlayamadıkları ölçek maddesi olup olmadığı sorulmuştur. Hakemler ölçeği doldurduktan sonra bütün maddelerin anlaşılır olduğu cevabını vermişlerdir. Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli olan resmi izinler katılımcılardan ve Türkiye Atletizm Federasyonundan alındıktan sonra hakemlere uygulanmıştır. Ölçeğin doldurulması ortalama 10 dakika sürmüştür.

Yapılan istatistik analizleri sonucunda bu ölçeğin verilere uyduğu ve yüksek seviyede geçerlik ve güvenilirlik verilerine sahip olduğu bulunmuştur. Örneğin, ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları (Cronbach alpha değerleri) sırasıyla 0.90, 0.84, 0.79, 0.86, 0.94 ve 0.91 olarak bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda da faktör yüklerinin .55 ile .95 arasında değiştiği bulunmuştur (Tablo 2). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre tüm değerlerin değerlerin ($\chi^2/df = 1.31$, CFI = 0.95, GFI = 0.94, NNFI = 0.95, and RMSEA = 0.06) altı faktörlü yapıda kabul edilebilir uygunluk gösterdiği ortaya konmuştur. Bu araştırmanın sonucunda, bu ölçeğin verilere uyduğu ve tatmin edici psikometrik özellikler gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucu

	Faktör					
	1	2	3	4	5	6
Hoşlanma1	,871					
Hoşlanma 2	,902					
Hoşlanma 3	,735					
Hoşlanma 4	,849					
Katılım Alternatifleri 1				,744		
Katılım Alternatifleri 2				,911		
Katılım Alternatifleri 3				,744		
Kişisel Yatırım 1					,847	
Kişisel Yatırım 2					,752	
Kişisel Yatırım 3					,606	
Sosyal Engellemeler 1			,782			
Sosyal Engellemeler 2			,950			
Sosyal Engellemeler 3			,725			
Katılım Fırsatları 1		,664				

Katılım Fırsatları 2	,905
Katılım Fırsatları 3	,945
Katılım Fırsatları 4	,791
Hakemliği Bırakma Niyeti 1	,725
Hakemliği Bırakma Niyeti 2	,546
Hakemliği Bırakma Niyeti 3	,784

3. Bulgular

Açımlayıcı istatistik analizi sonuçlarına göre; (1) atletizm hakemleri hakemlikten hoşlandıkları ($\bar{X} = 4.72$, $Ss = .48$), sosyal çevrelerini hakemliğe devam edip etmeme yönünde etki altında bıraktıkları ($\bar{X} = 4.26$, $Ss = .88$) ve iki ters maddesi düzeltildikten sonra bulunan sonuca göre hakemliği bırakma niyetlerinin olmadıkları ($\bar{X} = 4.64$, $Ss = .56$) beyanında bulunmuşlardır. Bununla birlikte katılım alternatifleri ($\bar{X} = 2.91$, $Ss = .79$) ve katılım fırsatları ($\bar{X} = 2.69$, $Ss = 1.21$) alt boyutlarında 3'ün altında bir ortalama olmuştur (Tablo 1). Bu durumda başka bir katılım alternatifi olarak atletizm hakemliği dışında bir faaliyeti ara sıra düşündükleri ve katılım fırsatı olarak da atletizm hakemliğini kısmen özleyeceklerini belirtmişlerdir. Son olarak, hakemler kişisel yatırımlarını (ör: Hakemlik kariyeriniz için zamanınızın ne kadarını veriyorsunuz?) yaptıklarını ancak bunun ölçek ortalaması olan 3'ün bir miktar üstünde olduğu sonucu bulunmuştur. Pearson Korelasyon analizi sonuçları da Hoşlanma ve Kişisel Yatırım ($r=.319$; $p<.001$); Hoşlanma ve Katılım Fırsatları ($r=.404$; $p<.001$); Kişisel Yatırım ile Katılım Fırsatları ($r=.321$; $p<.001$); Katılım Fırsatları ile Hakemliği Bırakma Niyeti ($r=.368$; $p<.001$); Hakemliği Bırakma Niyeti ile Kişisel Yatırım ($r=.229$; $p<.05$) arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan, Katılım Alternatifleri ile Katılım Fırsatları arasında ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.291$; $p<.001$) (Tablo 3).

Tablo 3. Açımlayıcı ve Pearson Korelasyon Analizleri Sonucu (N=98)

	\bar{X} (Ss)	Hoşlanma	Katılım Alternatifleri	Kişisel Yatırım	Sosyal Engellemeler	Katılım Fırsatları	Hakemliği Bırakmama Niyeti
Hoşlanma	4.72 (.48)	-	-.199	.319**	.119	.404**	.184
Katılım Alternatifleri	2.91 (.79)	-.199	-	-.156	.059	-.291**	-.005
Kişisel Yatırım	3.46 (.83)	.319**	-.156	-	.145	.321**	.229*
Sosyal Engellemeler	4.26 (.88)	.119	.059	.145	-	.175	.007
Katılım Fırsatları	2.69 (1.21)	.404**	-.291**	.321**	.175	-	.368**
Hakemliği Bırakma Niyeti	4.64 (.56)	.184	-.005	.229*	.007	.368**	-

** $p<.001$

* $p<.05$

4. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada veri toplamak amacıyla Scanlan ve ark. (1993) geliştirip, VanYperen (1998) yeniden düzenlediği “Sporda Adanmışlık Ölçeği” nin hem Açımlayıcı hem de Doğrulayıcı Faktör Analizleri sonuçlarına göre verilere uyduğu ve tatmin edici psikometrik özellikler gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte bu araştırmadaki hakemlerin hakemlikte kalma ve bırakma davranışları ile Scanlan ve ark.’nın (1993) yaptıkları araştırmadaki katılımcıların davranışları ile paralellik taşımaktadır. Scanlan ve ark.’da yaptıkları çalışmada spordan hoşlanma ile kişisel harcamaların sporda kalma ya da bırakma davranışları arasında bir bağlantı bulmuşlardır. Ancak Scanlan ve ark.’nın çalışması sporcular üzerinde yapılmıştır. Bununla birlikte VanYperen’in (1998) çalışması da yapılan bu çalışma ile paralellik taşımaktadır. VanYperen hakemliği bırakma/ma davranışında özellikle hoşlanma ve katılım alternatifinin etkili olduğu yönünde bir sonuç bulmuştur. Yapılan araştırmamızda, hakemliğe devam edilmesinde özellikle harcanan zaman, çaba ve para ile oluşan kişisel yatırım ve hakemlikte geçirilen iyi zamanlardan oluşan katılım fırsatları alt boyutlarının öne çıktığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte hakemlikten hoşlanılmasıyla birlikte kişisel yatırımın ve katılım fırsatlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar, spor federasyonlarına hakemliklerin sürdürülebilmesi ve yarışmaların daha istekli hakemler tarafından yapılması yönünde bir rehber olacaktır. Bunun yanında bu araştırma, Türkiye’de hakemlerin hakemliği bırakma ya da devam ettirme eğilimlerini inceleyen ilk araştırma olarak öne çıkmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalar daha geniş bir hakem sayısı ile ve farklı spor federasyonu hakemlerinin özellikle medyanın göz önünde bulundurduğu Futbol ve Basketbol hakemleri üzerinde yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arbucke JL (2003). *Amos 5.0 update to the Amos user’s guide*. Chicago, IL: SmallWaters.
- Browne MW, Gudeck R (1993). Alternative Ways of Assessing Model Fit. (Ka Bollen, Js Long, Eds.), *Testing Structure Equation Models*. Newbury Pdiğ, Ca: Sage, 136–162.
- Dorsch KD, Paskevich DM (2007). Stressful Experiences among Six Certification Levels of Ice Hockey Officials. *Psychology of Sport And Exercise*, 8, 585-593.
- Efe M, Öztürk F, Koparan Ş (2008). Bursa İlindeki Faal Futbol Hakemlerinin Problem Çözme ve Atılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6, 49-58.
- Folkesson P, Nyberg C, Archer T, Norlander T (2002). Soccer Referees’ Experience of Threat and Aggression: Effects of Age, Experience, and Life Orientation on Outcome of Coping Strategy. *Aggressive Behavior*, 28, 317-327.
- Hu L, Bentler PM (1995). Evaluating Model Fit. (Rh Hoyle, Ed.), *Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Applications*. London: Sage. S. 76-99.
- McIver JP, Carmines EG. (1981). Unidimensional Scaling. *Quantitative Applications in Social Science*, 24, 96–107.
- Pepe H, Filiz K, Pepe K, Can S. (1999). Futbol Hakemlerinin Hakemlik Geçmişleri ve Sporculuk Geçmişlerinin Tutarlı Karar Vermedeki Etkisinin İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi BESYO, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1, 26-33.

Philippe FL, Vallerand RJ, Andrianarisoa J, Brunel P (2009). *Passion in Referees: Examining Their Affective and Cognitive Experiences in Sport Situations. Journal of Sport & Exercise Psychology, 31, 77-96.*

Scanlan TK, Carpenter PJ, Schmidt GW, Simons JP, Keeler B.(1993). An Introduction to the Sport Commitment Model. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 15, 1-15.*

Thatcher J (2005). Stress, Challenge, and Impression Management among Sports Officials. *Sport And Exercise Psychology Review, 1, 26-35.*

Vanyperen NW (1998). Predicting Stay/Leave Behavior among Volleyball Referees. *The Sport Psychologist, 12, 427-439.*

Wolfson S, Neave N (2007). Coping Under Pressure: Cognitive Strategies for Maintaining Confidence among Soccer Referees. *Journal Of Sport Behavior, 30, 232-247.*